ДҮНИЕЖҮЗІ ТАРИХЫ • ПРЕЗЕНТАЦИЯ

Ортағасырлық Қытай

Династиялар, өнертабыстар, Жібек жолы. III–XVII ғғ.

Суй, Тан, Сун, Юань, Мин династиялары — өркениеттің алтын дәуірі.

БӨЛІМ 1

Ірі династиялар

Ортағасырда Қытайды бірнеше ірі династия билеген. Әрбірі — өзіндік саяси, мәдени және экономикалық жетістіктерімен танылды.

Династия	Жылдары	Астанасы	Басты жетістік
Суй	581–618	Дасин (Сиань)	Қытайды біріктіру, Ұлы канал
Тан	618–907	Чанъань	Алтын дәуір, поэзия, Жібек жолы
Сун	960–1279	Кайфэн, Ханчжоу	Қағаз ақша, баспа ісі
Юань (моңғол)	1271–1368	Ханбалық (Пекин)	Шыңғыс ұрпағы Құбылай хан
Мин	1368–1644	Нанкин, Пекин	Тыйым салынған қала, Чжэн Хэ саяхаты

БӨЛІМ 2

Тан және Сун — алтын дәуір

Тан мен Сун дәуірлері — Қытай мәдениеті мен ғылымының шарықтау шегі. Қаладағы халық 1 миллионнан асып, әлемдік сауда орталығы болды.

Тан династиясы (618–907)

- Емтихан жүйесі — мемлекеттік қызметке талант бойынша.
- Поэзия гүлдеген кез: Ли Бо, Ду Фу.
- Будда дінінің кеңінен таралуы.
- Жібек жолы арқылы Орта Азиямен сауда.

Сун династиясы (960–1279)

- Тұңғыш қағаз ақшаны енгізді (XI ғ.).
- Жылжымалы баспа әрпін Би Шэн ойлап тапты.
- Компас теңіз саяхатында қолданылды.
- Неоконфуцийшілдік (Чжу Си) — жаңа философия.

БӨЛІМ 3

Төрт ұлы өнертабыс

Қытайдың «төрт ұлы өнертабысы» бүкіл әлемнің даму бағытын өзгертті:

Өнертабыс	Кезеңі	Мәні
Қағаз	Хань, ~105 ж.	Цай Лунь — арзан, жеңіл жазу материалы
Баспа ісі	Тан–Сун, IX–XI ғғ.	Алдымен ағаш қалып, кейін жылжымалы әріп
Оқ-дәрі	Тан, IX ғ.	Алхимиктердің ашуы; әскери істе революция
Компас	Сун, XI ғ.	Магниттік ине — теңізде бағдар

Әлемге әсері:

- Қағаз — Араб халифаты арқылы Еуропаға (XII ғ.).
- Баспа — ақпарат таратудың арзан жолы; кейін Гутенберг негізінде дамыды.
- Оқ-дәрі — феодалдық сауыт-құралды күйретіп, жаңа армия дүниеге келді.
- Компас — Ұлы географиялық ашылулардың техникалық алғышарты.

Жібек жолы

Жібек жолы — Қытайды Орта Азия, Парсы, Византия және Жерорта теңізі елдерімен байланыстырған сауда желісі. Жібек, шай, фарфор Батысқа; алтын, күміс, ат, шыны Шығысқа тасылды.

Шығыстан Батысқа	Батыстан Шығысқа
Жібек, фарфор, шай	Алтын, күміс, шыны
Қағаз, оқ-дәрі	Жүн, кілем, асыл тастар
Дәрі-дәрмек, дәмдеуіш	Жылқы, тағам дақылдары

Мәдениет және хронология

Мәдени мұра:

- Конфуций ілімі — мемлекет пен отбасының этикалық негізі.
- Даосизм мен буддизм — діни-философиялық синтез.
- Фарфор, жібек тоқу, лак өнері — әлемдік стандарт.
- Архитектура: Ұлы Қытай қорғаны (Цин–Мин), Тыйым салынған қала.
- Әдебиет: классикалық романдар — «Үш патшалық туралы баян».

